

BÀI 79.

24 NĂM SAU.

NHÀ VĂN CỦA SỰ THẬT

Tác giả: Lâm Văn Sang
(Phóng Sự Văn Học)

*Bài viết đăng lần đầu trên báo Việt Mercury,
số... phát hành ngày 30/11/ 2000 tại San Jose, California).*

San Jose là thành phố tàn nhẫn và bội bạc. Vì một lý do nào đó, hay có khi không vì một lý do nào cả, người ta vẫn sống và vẫn quên nhau hằng ngày. Cho đến một ngày đẹp trời (có phải mọi chuyện bắt đầu bằng một ngày đẹp trời?) người ta bỗng chợt nhận ra 25 năm của quá khứ San Jose không phải chỉ mới bắt đầu từ hôm qua. Thành phố đó không phải chỉ có những sôi nổi, bề ngoài, những mới hôm qua và những mới hôm nay, mà còn là những mới (và cũ) của 25 năm, hay hơn thế nữa, tích tụ lại. *TRẦN SA* của Trần Thị Bông Giấy là một điển hình.

Thêm một tác phẩm văn chương ra đời, ở đây là một truyện dài được gọi là tâm bút, có phải là chuyện đáng (phải) nói đến? *TRẦN SA* không phải là tác phẩm như mọi tác phẩm khác vẫn xuất hiện đều đặn trên thị trường chữ nghĩa hiện nay ở San Jose. Và Trần Thị Bông Giấy không phải là tác giả như mọi tác giả (nào đó) khác ở San Jose.

HỆ LUY.

Một San Jose được biết đến trong những ngày đầu của cộng đồng Việt Nam hải ngoại đã gắn liền với tên tuổi Trần Thị Bông Giấy, Trần Nghi Hoàng, với tờ báo Văn Uyển, với căn nhà, tiệm sách ở góc đường Số Hai và William. Cũng ở góc này, là phòng tranh của Lê Hữu Quê, là tòa soạn của Nguyễn Ý Thuần. Mọi thứ đã khởi đầu ở đây, từ văn học, nghệ thuật, tư tưởng cho đến ước mơ và tai tiếng. Trên sân khấu đó, có rất nhiều diễn viên phụ, từ San Jose hay từ những nơi khác đổ về. Cũng từ nơi đó mọi người đã ra đi và không bao giờ quay lại. Quê đóng cửa phòng tranh, Thuần dời tòa soạn đến một địa điểm khác. Trần Nghi Hoàng cũng ra đi, một mình, với lời cầu chúc của người ở lại (TTBG) mượn từ Romain Rolland:

“Vì có những lúc anh yêu em,

*Em cảm ơn anh,
Và em ước mong rằng ở nơi khác,
Anh sẽ được sung sướng hơn...”*

Người còn ở lại, bằng lòng và can đảm hát “*Je ne suis jamais seule avec ma solitude.*” Chuyện có thể đã xảy ra như thế hay gần như thế. Khu nhà bị cháy đen hiện nay ở góc đường này là bằng chứng.

NỖ ÁM ẢNH CỦA SỰ THẬT.

Nhiều người đã đến đó, đã ra đi và không bao giờ quay lại. Tại sao? Tình trạng gần như cô lập TTBG lẫn Trần Nghi Hoàng ngày xưa, và Trần Thị Bông Giấy, *một mình*, hiện tại, phát xuất từ những gì được viết ra, được xuất bản trên báo và sách của hai người. Tin đồn quanh chuyện này và quanh chuyện của hai người mọc nhanh như nấm. Câu hỏi của một nhà báo trong dịp gặp mặt vào tháng Tư 1999 tại Houston, Texas, giữa Bông Giấy, thân hữu và bạn đọc đã, một phần, nói lên được điều đó:

“Nghe đồn chị và TNH hay tổ chức những cuộc rượu cuối tuần mời các văn nghệ sĩ, rồi cho thuê băng lén các câu chuyện của họ xong viết ra giấy. Cũng vì chuyện ấy mà anh em văn nghệ sĩ bỏ rơi hai người? Và mới tức thì, chị bảo sẽ còn tiếp tục viết các quyển Một Truyện Dài Không Có Tên khác, nhưng đâu còn anh em văn nghệ sĩ nào thèm giao thiệp, lấy đề tài đâu cho chị viết?” (tường thuật trên tạp chí Văn Uyển, số mùa hè 1999, trang 170).

Câu thứ nhất được phủ nhận như “*chuyện không hề có*”.

Câu thứ hai, người được hỏi hỏi lại: “*Anh là người của báo Dân Ta ở Houston, xin hỏi anh, đêm nay anh đến đây với tư cách một độc giả hay một người trong giới văn nghệ?*”

Và như thế, một *Truyện Dài Không Có Tên* tập III hiện đang được tiếp tục viết (tập I đã xuất bản năm 1994, tập II, 1998).

Bông Giấy nói rõ thêm, những điều được viết ra, dưới đề tài này, có được là nhờ vào thói quen viết nhật ký của thời 8, 9 tuổi và hiện Bông Giấy còn giữ được những quyển nhật ký của năm 13 tuổi. Trong mọi trường hợp, ở mọi tác phẩm ký tên TTBG, mỗi bận tâm của tác giả vẫn là Sự Thật.

Cái sự thật, theo Bông Giấy, “*lúc nào cũng có hai mặt xấu và đẹp của nó*”. Là nhà văn, Bông Giấy nghĩ, “*mình còn may hơn người khác, được Thượng Đế ban cho những xúc cảm mãnh liệt hơn người bình thường và khả năng biết diễn tả cái đẹp đó ra.*”

Trong câu chuyện và khi bàn đến sự thật, Bông Giấy nói: “*Sứ mạng của nhà văn quan trọng hơn sứ mạng của người bình thường.*”

Rồi sau đó, nàng lại nghĩ chữ *sứ mạng* có lẽ lớn quá và cũng không muốn tự đặt cho mình một sứ mạng nào cả. Bông Giấy chỉ cần

biết một điều đơn giản, *‘Hễ đã cầm bút thì phải trân trọng cây bút, nghĩa là phải xài bạc thật. Đó là mình tự trân trọng mình.’*

Một cách khác, nhà văn phải là người nói lên sự thật.

TRẦN SA.

Tập truyện dài vừa mới được Bông Giấy cho xuất bản lại là một *sự thật khác*, một chuyện tình, chắc vậy. Nó có thể được rút ra từ những tập hồi ký đã chôn sâu dưới một đáy rương nào đó, hoặc có thể từ đáy ký ức, không chừng, hoặc cả hai, nào ai biết được.

Nhưng *TRẦN SA* phải là một sự thật 100% như tác giả đoán chắc.

Bài điểm sách đầu tiên (?) về tác phẩm này xuất hiện trên tờ Thời Báo (số 2783, ngày 13/5/2000) do nhà văn Dương Diên Nghị viết.

Bài điểm sách này có đoạn như sau:

“Vào thập niên 1960 khi chủ nghĩa Hiện Sinh bén mầm tại phương Tây, với tác phẩm của Françoise Sagan, với khuynh hướng yêu công sống vội, không có ngày mai, tại miền Nam VN, Nguyễn Thị Hoàng với Vòng Tay Học Trò cũng cho thấy thời điểm hé mở phạm trù văn học mới, nhãn quan và nhận thức mới. Nhưng phải đến hôm nay đầu thiên niên kỷ, TTBG tham dự, nhập cuộc. Bước đi bạo dạn hơn. Chưa có tác giả nào dám viết chuyện phá thai.”

Hôm đó, một chiều Chủ Nhật, trên bàn tiệc tại nhà TTBG, có mặt Dương Diên Nghị, bài điểm sách này được đề cập đến. Bông Giấy đã phê phán,

“Vào thập niên 60, Việt Nam đã không thực sự hiểu Hiện Sinh là gì.”

Và:

“Khi viết TRẦN SA, BG đã không chịu ảnh hưởng gì của Hiện Sinh hết! Cũng chưa bao giờ để cho một tác giả nào ảnh hưởng đến mình. BG vẫn có thể say mê viết về Camus, về Sartre, Dostoievski, Modigliani, hay Chopin, Beethoven, nhưng vẫn có sự độc lập trong ngòi viết và sự suy nghĩ riêng.”

Nói về sự phi lý của TRẦN SA, BG cho rằng:

“Tình yêu có thể giải hóa cho muôn vàn thống khổ của đời sống, nhưng TRẦN SA đã không làm được sứ mạng ấy và cái chết của nhân vật Trần Sa là phi lý.”

Bài điểm sách của Dương Diên Nghị còn dễ gây ra cảm tưởng chuyện tình của hai nhân vật chính trong tác phẩm bị tan vỡ vì xung đột giữa cũ và mới, một chủ đề vẫn thường xuyên bắt gặp trong sách của *Tự Lực Văn Đoàn*.

Bông Giấy không đồng ý điểm này:

“Toàn bộ câu chuyện TRẦN SA không lệ thuộc vào vấn đề ấy. Điểm chính là xung đột nội tâm của hai nhân vật chính, xung đột tình yêu.”

Một lần nữa, sự phi lý được nói đến. Bằng TRẦN SA, Bông Giấy muốn bày tỏ một điều thế này, “**Người ta càng yêu nhau bao nhiêu thì lại càng muốn xa nhau bấy nhiêu.**” Hai nhân vật chính của tác phẩm yêu nhau chân thật nên đã không muốn chiếm hữu đời nhau, vì không muốn làm khổ cho nhau.

Bông Giấy kết luận, “Đó là sự phi lý của tình yêu.”

ĐỜI SỐNG VÀ DỰ TÍNH

Bông Giấy còn có cả một chương trình làm việc dài hạn và mọi thứ trong đời sống được sắp xếp ngăn nắp. Hiện Bông Giấy viết song song hai tác phẩm: *Tài Hoa Mệnh Bạc* là tác phẩm dài hơi với dự định sẽ viết 10 cuốn, và đã xuất bản đến tập thứ ba (cuốn thứ tư và thứ năm nằm trong bản thảo), và *Dostoievski, Cuộc Đời Và Sự Nghiệp*.

Hẳn nhiên, đó không phải là tất cả.

Trên vai Bông Giấy còn có tạp chí Văn Uyển dày hơn 200 trang, xuất bản mỗi năm bốn số. Trên vai cũng còn có gánh nặng của tiền nhà phải trả, một đứa con (Âu Cơ) và một bà mẹ già phải lo. Tất cả đều nằm trên đôi vai của một người “**chỉ giàu chữ nghĩa**”.

Đó là một người đàn bà độc lập và tự tin. Một người đàn bà có thể điển hình của năm 2000 và những năm sắp tới. Bông Giấy tin vào khả năng độc lập của đầu óc, của suy nghĩ riêng, của những gì nàng viết ra. Nàng có thể sống cô đơn, một mình nuôi dạy con cái. Trước và sau, cũng vẫn là những ngón tay chạy trên phím dương cầm và vĩ cầm để mang lại đời sống vật chất trong xã hội *rất vật chất* này. Trước và sau, cũng vẫn những ngón tay đó chạy trên bàn đánh chữ của máy điện toán để mang lại đời sống cho những đứa con tinh thần như TRẦN SA, như những *Nước Cháy Qua Cầu, Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau*.

Sau lần đổ vỡ cuối cùng, Bông Giấy có thể vẫn tin “*Tình Yêu là điều có thật*” và “*Hạnh Phúc là những gì nàng đang có*” (hay Hạnh Phúc “*không là*” những gì đã mất, cũng thế).

Bông Giấy luôn luôn hướng nhìn tới phía trước, bởi biết, nếu nhìn lại phía sau, nàng đã chết từ lâu lắm rồi, có thể ngay từ lần đổ vỡ tình cảm đầu tiên trong đời.

Bông Giấy nhìn lại phía sau bây giờ, qua TRẦN SA, như nhìn lại “*bức tranh đã vẽ*” chứ “*không tìm cách vẽ lại*”.

Người ta có thể cho rằng Bông Giấy tàn nhẫn trong tình yêu khi mô tả chuyện đổ vỡ như một người thua canh bạc, đứng lên, quay đi

và không bao giờ quay mặt lại. Và đó không phải là thái độ sống không có cái giá phải trả.

(Cali, Nov.28/2000)

[]